

Ольга КИРИЛЕНКО

доктор економічних наук, професор, Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, Україна, kyrylenko.olga@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5504-5519

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИДАТКІВ НА ОБОРОНУ З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Вступ. На сучасному етапі розвитку України стоїть завдання підвищення обороноздатності держави, проведення реформування Збройних сил та інших військових формувань відповідно до новітніх вимог та з урахуванням досвіду, набутого у ході анти-терористичної операції, а також розвиток оборонно-промислового комплексу, що необхідно для максимального задоволення потреб армії. Успішність виконання поставлених завдань значною мірою залежить від належного фінансового забезпечення, основу якого становлять видатки державного бюджету. Тому питання динаміки та структури зазначених видатків і виявлення закономірних тенденцій у сфері фінансування оборони є актуальними, особливо в умовах триваючої агресії з боку РФ.

Мета – дослідити тенденції фінансового забезпечення потреб оборони за рахунок коштів державного бюджету України, обґрунтувати на цій основі шляхи покращення фінансування потреб національної оборони країни.

Результати. В статті розглянуто динаміку та структуру видатків державного бюджету України на оборону з позиції функціональної, економічної та програмної їх систематизації. Виявлено сучасні тенденції здійснення зазначених видатків, акцентовано на наявних проблемах у цій сфері.

Висновки. Обґрунтовано шляхи подолання негативних тенденцій у сфері фінансування національної безпеки та оборони в Україні через удосконалення бюджетного планування, покращення державного менеджменту у сфері оборони, підвищення дієвості фінансового контролю, формування громадянського контролю, застосування державно-приватного партнерства у галузі оборони, залучення іноземних інвестицій для розбудови оборонного комплексу, забезпечення прозорості у діяльності органів військового управління, імплементацію кращого зарубіжного досвіду фінансування потреб оборони.

Ключові слова: державний бюджет, видатки державного бюджету на оборону, функціональна класифікація, економічна класифікація, бюджетні програми..

Табл.: 3, бібл.: 14.

Ольга КИРИЛЕНКО

доктор экономических наук, профессор, Тернопольский национальный экономический университет, Тернополь, Украина

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАСХОДОВ НА ОБОРОНУ ИЗ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА УКРАИНЫ

Введение. На современном этапе развития Украины стоит задача повышения обороноспособности государства, проведения реформирования Вооруженных сил и других воинских формирований в соответствии с новейшими требованиями и с учетом опыта, приобретенного в ходе антитеррористической операции, а также развитие оборонно-промышленного комплекса, что необходимо для максимального удовлетворения потребностей армии. Успешность выполнения поставленных задач во многом зависит от надлежащего финансового обеспечения, основу которого составляют расходы государственного бюджета. Поэтому вопросы динамики и структуры указанных расходов и выявления закономерных тенденций в сфере финансирования обороны актуальны, особенно в условиях продолжающейся агрессии со стороны РФ.

Цель – исследовать тенденции финансового обеспечения нужд обороны за счет средств государственного бюджета Украины, обосновать на этой основе пути улучшения финансирования потребностей национальной обороны страны.

Результаты. В статье рассмотрены динамика и структура расходов государственного бюджета Украины на оборону с позиции функциональной, экономической и программной их систематизации. Выявлены современные тенденции осуществления указанных расходов, акцентировано на имеющихся проблемах в этой сфере.

Выводы. Обоснованы пути преодоления имеющихся негативных тенденций в сфере финансирования национальной безопасности и обороны в Украине через совершенствование бюджетного планирования, улучшение государственного управления в сфере обороны, повышение действенности финансового контроля, формирование гражданского контроля, применение государственно-частного партнерства в области обороны, привлечение иностранных инвестиций для развития оборонного комплекса, обеспечение прозрачности в деятельности органов военного управления, имплементацию лучшего зарубежного опыта финансирования нужд обороны.

Ключевые слова: государственный бюджет, расходы государственного бюджета на оборону, функциональная классификация, экономическая классификация, бюджетные программы.

Olga KYRYLENKO

Dr. Sc. (Economics), Prof., Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine, kyrylenko.olga@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-5504-5519

MODERN TENDENCY OF DEFENSE EXPENDITURES FROM THE STATE BUDGET OF UKRAINE

Introduction. At the present stage of development of Ukraine, the task is to improve the defense capability of the state, to reform the Armed Forces and other military formations in accordance with the latest requirements and taking into account the experience gained during the

anti-terrorist operation, as well as to develop the defense-industrial complex, which is necessary to maximally meet the needs of the Armed Forces. The success of these tasks depends to a large extent on adequate financial support, which is based on the state budget expenditures. Therefore, the issues of the dynamics and structure of these expenditures and the identification of regular tendencies in the field of defense financing are urgent, especially in the face of ongoing aggression by the Russian Federation.

The purpose of the article is to study the tendencies of financial support of defense needs at the expense of the state budget of Ukraine, to substantiate on this basis the ways of improving the financing of national defense needs of the country.

Results. The article deals with the dynamics and structure of expenditures of the state budget of Ukraine for defense from the point of view of their functional, economic and programmatic systematization. The current trends in the implementation of these expenditures have been identified and the problems in this area have been highlighted.

Conclusions. The ways of overcoming the negative tendencies in the field of financing of national security and defense in Ukraine through improvement of budget planning, improvement of state management in the sphere of defense, increase of efficiency of financial control, formation of civil control, use of public-private partnership in the field of defense, attraction of foreign investments defense complex, ensuring transparency in the activities of military management bodies, implementation of the best foreign experience the financing needs of the defense.

Keywords: state budget, expenditures of the state budget for defense, functional classification, economic classification, budget programs.

JEL Classification: H560; H610; H720.

Постановка проблеми. Основними векторами Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” визначено: стійкий розвиток країни; безпеку держави, бізнесу та громадян; відповідальність і справедливість [1]. Серед цих напрямків до першочергових віднесено реформи системи національної безпеки й оборони та оборонно-промислового комплексу. Головна мета реформи системи національної безпеки та оборони – це підвищення обороноздатності держави, реформування Збройних сил України та інших військових формувань відповідно до сучасних вимог та з урахуванням досвіду, набутого у ході антитерористичної операції, а також розвиток оборонно-промислового комплексу для максимального задоволення потреб армії. Акцентовано, що Україна має стати державою, яка здатна захистити свої кор-

дони та забезпечити мир не тільки на своїй території, а й у Європейському регіоні.

Стратегією передбачено досягнення низки ключових показників, що оцінюють хід виконання реформ і програм, серед них у сфері національної безпеки і оборони:

- забезпечення питомої ваги витрат на національну безпеку й оборону на рівні не менше ніж 3% від валового внутрішнього продукту;
- збільшення чисельності професійних військових на 1000 населення із 2,8 до 5,6 осіб, за розрахунками Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру [1].

Такі достатньо амбітні горизонти щодо розвитку національної оборони вимагають щорічного збільшення обсягів фінансових ресурсів, які спрямовують на потреби оборони, забезпечення цільового й ефектив-

ного використання бюджетних коштів. Крім того, необхідними є подальші дослідження теорії і практики складання військових бюджетів держави для обґрунтування доцільних обсягів і структури видатків, розробки механізму їх ефективного використання.

Слід зазначити, що ці питання залишаються недостатньо вивченими у вітчизняній науковій літературі. Таке ставлення до них в українській фінансовій науці на початковому етапі існування незалежної держави було успадковано від попередніх радянських уявлень щодо військових видатків, тотального приховування їх дійсного складу й обсягів. Пізніше на етапі відносно стабільного розвитку нашої країни та відсутності зовнішніх військових загроз інтерес до теоретичних і практичних аспектів фінансування оборони також був невеликим. Фінансування армії й оборони не було одним із першочергових пріоритетів державної політики, а значною мірою проводилося за залишковим принципом; частка військових видатків у ВВП, як правило, була в межах 1%. Все це призвело до погіршення матеріально-технічної бази Збройних сил України та, відповідно, до зниження їх бойової готовності.

Події 2014 р., пов'язані зі збройною агресією Росії проти України, докорінно змінили ставлення до питань посилення обороноздатності та національної безпеки, фінансування Збройних сил України, проведення реформ у сфері оборони та національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які стояли біля витоків сучасних досліджень теорії і практики військових видатків, –вчений В. Мунтіян, котрий комплексно дослідив питання фінансового забезпечення армії й оборони, формування та використання оборонного бюджету [2]. О. Чеберяко та А. Смаль розглянули вплив макроекономічних показників

на фінансування потреб оборони держави [3]. Проблематику сучасного реформування системи національної безпеки й оборони досліджують вчені Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, в роботах яких обґрунтовано шляхи реалізації реформи національної безпеки й оборони та заходи, які необхідно здійснити у цій сфері [4; 5]. Аналіз бюджетного фінансування національної оборони проведено у праці Р. Сороки [6]. Є. Карп розглядає зміни, які відбулися у структурі видатків державного бюджету України на оборону [7]. В роботі Ю. Романовської, В. Урбанович проведено порівняльний аналіз видатків на оборону в Україні та країнах НАТО [8].

Мета. В умовах триваючої агресії РФ проблеми фінансового забезпечення оборони, аналізу складу і динаміки військових видатків потребують постійного моніторингу та проведення наукових досліджень, а також розробки на цій основі рекомендацій щодо покращення фінансування потреб оборони країни, чому й присвячена ця стаття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинним законодавством визначено основи фінансового забезпечення військових видатків. Так, згідно з Бюджетним кодексом України, видатки на оборону здійснюються виключно з Державного бюджету України. При чому видатки загального фонду на заходи, пов'язані з обороноздатністю держави, що здійснюються за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету, та видатки на здійснення розвідувальної діяльності є захищеними видатками, т. б. їх обсяг не може змінюватися при скороченні затверджених бюджетних призначень [9].

Законом України “Про національну безпеку України” від 21.06.2018 р. № 2469-VIII встановлено, що обсяг видатків на фінансування сектору безпеки і оборони має становити не менше 5% запланованого обсягу внутрішньо-

го валового продукту, з яких не менше 3% – на фінансування сил оборони [10].

В табл. 1 подано показники, які характеризують динаміку валового внутрішнього продукту, сукупних видатків державного бюджету України, а також видатків бюджету на оборону за період 2012–2018 рр.

Як бачимо з наведених у табл. 1 даних, обсяги видатків на оборону в Україні залишаються протягом останніх років об'єктивно високими, що пов'язано з триваючою агресією РФ на сході країни та необхідністю в зв'язку з цим нарощування фінансування Збройних сил. Щорічні темпи зростання видатків на оборону перевищують темпи збільшення сукупних видатків державного бюджету України, а також ВВП. Крім того, якщо ВВП та сукупні видатки державного бюджету за аналізований період зросли у 2,5 раза, то видатки бюджету на оборону – у 6,7 раза. Найбільші темпи зростання видатків на оборону характерні для 2015 р., що пояснюється необхідністю збільшення фінансування зазначених потреб у зв'язку з військовими діями РФ. Лише у 2015 р. видатки на оборону зросли майже удвічі, порівняно з попереднім роком, при збільшенні сукупних видатків державного

бюджету на 34,1%; у 2017 р. видатки на оборону зросли на 25,1%, а в 2018 р. – на 30,6%, порівняно з попередніми роками. Таке безпрецедентне зростання військових видатків в Україні зумовлене необхідністю посилення захисту державної цілісності та військовими діями на сході країни.

Слід зазначити, що збільшення військових видатків є загальносвітовою тенденцією. Загальні військові витрати в світі у 2018 р. зросли на 2,6% і становили 1,8 трильйона доларів США – 239 доларів на людину. До країн, які найбільше витрачають на військовий комплекс, належать США, Китай, Саудівська Аравія, Індія та Франція. Зростання військових витрат відбувається також і в країнах Центральної і Східної Європи, зокрема в Польщі, Болгарії, Латвії, Литві, Румунії, що зумовлено погіршенням очікуваних загроз з боку Росії [12].

Зростання обсягів видатків на оборону більш високими темпами, порівняно з іншими видами бюджетних видатків, сприяло збільшенню їх питомої ваги у ВВП за аналізований період з 1,03% у 2012 р. – до 2,72% у 2018 р., що значно наблизило цей показник до орієнтирів, визначених чинним

Таблиця 1

Динаміка показників, що характеризують видатки на оборону в Україні за 2012–2018 рр.*

(млрд грн)

Показники	Роки						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ВВП	1404,7	1465,2	1586,9	1988,5	2385,4	2983,9	3558,7
щорічні темпи зростання, %	x	104,3	108,3	125,3	120,0	125,1	119,3
Видатки державного бюджету, всього	395,7	403,5	430,2	576,9	684,9	839,5	985,9
щорічні темпи зростання, %	x	102,0	106,7	134,1	118,7	122,6	117,4
Видатки державного бюджету на оборону	14,5	14,8	27,4	52,0	59,4	74,3	97,0
щорічні темпи зростання, %	x	102,1	185,1	189,8	114,2	125,1	130,6
Виконання плану, %	83,4	91,8	95,1	95,3	89,0	95,5	99,2
Частка видатків на оборону у ВВП, %	1,03	1,01	1,73	2,61	2,49	2,49	2,72

* Складено на основі [11].

законодавством. Разом з цим, слід зазначити, що в жоден із аналізованих років не було досягнуто повного виконання запланованих показників видатків на оборону з державного бюджету, рівень виконання становив від 83,4% у 2012 р. до 99,2% у 2018 р.

Проте, якщо говорити загалом про структуру видатків державного бюджету України, то найбільшими функціональними групами останніми роками є видатки на національну безпеку й оборону та соціальний захист населення, що справедливо оцінюється як вимушена ситуація, що виникла внаслідок дії багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників соціально-економічного, політичного і військового становища країни [13].

У табл. 2 показана структура видатків на оборону з державного бюджету

України у 2018 р., з якої видно, що більш ніж 90% становлять видатки на військову оборону, 1,5% – на цивільну оборону, 3,1% – на військову освіту і 5,2% – на іншу діяльність у

сфері оборони. Причому загалом така структура характерна для видатків на оборону, що здійснюються із загального фонду державного бюджету; що стосується спеціального фонду, то на військову оборону також спрямовується понад 90% коштів, а частка інших груп видатків має деякі відмінності.

Заслугує більш глибокого вивчення структура видатків на оборону за економічною класифікацією, яка відображає видатки бюджету за економічною характеристикою операцій, що здійснюються під час їх проведення. Найголовніше у такій систематизації видатків – це співвідношення між поточними і капітальними видатками на оборону. З даних табл. 3 можна зробити висновок, що у видатках державного бюджету на оборону переважає поточне споживання, що значно ускладнює успішне вирішення стратегічного завдання щодо розвитку оборонно-промислового комплексу країни та більш повного задоволення потреб армії.

Таблиця 2

Склад і структура видатків на оборону з Державного бюджету України у 2018 р.*

Показники виконання	Обсяги	Частка, %
Видатки на оборону, разом	97,0	100
з них: військова оборона	87,5	90,2
цивільна оборона	1,5	1,5
військова освіта	3,0	3,1
інша діяльність у сфері оборони	5,0	5,2
в т. ч. загальний фонд	83,4	100
з них: військова оборона	75,2	90,2
цивільна оборона	0,7	0,8
військова освіта	2,9	3,5
інша діяльність у сфері оборони	4,6	5,5
в т. ч. спеціальний фонд	13,6	100
з них: військова оборона	12,3	90,5
цивільна оборона	0,8	5,9
військова освіта	0,1	0,7
інша діяльність у сфері оборони	0,4	2,9

* Складено на основі [11].

Таблиця 3

Структура видатків на оборону з Державного бюджету України за економічною класифікацією у 2012-2018 р.*

(%)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Поточні видатки	97,4	98,4	98,2	96,9	97,2	95,5	94,3
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	62,2	68,6	55,5	45,4	58,4	49,3	43,5
Використання товарів і послуг	33,7	28,2	39,8	44,1	35,8	42,7	47,8
Поточні трансферти	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Соціальне забезпечення	1,1	1,1	2,7	3,3	2,9	2,9	2,8
Інші поточні видатки	0,4	0,4	0,2	4,1	0,1	0,6	0,2
Капітальні видатки	2,6	1,6	1,8	3,1	2,8	4,5	5,7
Придбання основного капіталу	2,6	1,6	1,8	3,3	2,8	4,5	5,7
Капітальні трансферти	–	–	–	0,1	0,00	0,01	0,02
Всього видатків	100	100	100	100	100	100	100

* Складено на основі [11].

Разом з цим, починаючи з 2013 р., відбувається: поступове збільшення частки капітальних видатків на оборону (з 1,6% до 5,7%); зменшення частки видатків на оплату праці і нарахування на заробітну плату (з 68,6% до 43,5%); збільшення частки видатків на товари і послуги (з 28,2% до 47,8%); збільшення частки видатків на соціальне забезпечення (з 1,1% до 2,7%); збільшення частки видатків на придбання основного капіталу (з 1,6% до 5,7%), що відображає процес оптимізації структури видатків на оборону.

Але загалом така структура видатків перешкоджає розвитку сфери оборони, проведенню інвестиційно-інноваційної діяльності відповідно до сучасних викликів і загроз. Водночас класичний оборонний бюджет у країнах НАТО передбачає спрямування від 30% до 50% коштів – на утримання особового складу, 25% – на операційні витрати, до 10% – на фінансування оборонних науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, від 20% до 30% – на придбання нових зразків озброєння та техніки [14, с. 34].

Ми згодні з висновком науковців, які вважають, що фінансування розвитку озброєнь і військової техніки за залишковим принципом в умовах сьогодення є серйозною проблемою для України [8, с. 120].

Потребує подальшого вдосконалення порядок фінансування видатків на оборону в розрізі бюджетних програм, перелік яких занадто обмежений, мета сформульована дуже загально, а показники результативності й ефективності не дають змогу провести детальну оцінку процесу їх виконання. Так, у 2018 р. за напрямком військової оборони 97% усіх ресурсів було використано в межах лише трьох бюджетних програм:

“Забезпечення діяльності Збройних сил України та підготовка військ” – 60,8 млрд грн;

“Розвиток, закупівля, модернізація та ремонт озброєння, військової техніки, засобів та обладнання” – 18,4 млрд грн;

“Видатки для Міністерства оборони України на реалізацію заходів щодо підвищення обороноздатності і безпеки держави” – 7,7 млрд грн.

Висновки. Аналіз динаміки та структури видатків на оборону, а також дослідження практики їх здійснення дає змогу узагальнити основні проблеми, які нагромадилися у сфері фінансування оборони в Україні:

- попри динамічне зростання обсягів видатків на оборону, поки що не вдалося досягти встановленого їх орієнтира у відносному розмірі до ВВП (3%);
- спостерігається постійне невиконання запланованих показників обсягів видатків державного бюджету на оборону, нерівномірне фінансування видатків протягом року;
- відсутнє середньо- і довгострокове бюджетне планування, зокрема видатків на оборону, що ускладнює, а в окремих випадках унеможлиблює проведення бюджетного фінансування довгострокових проектів, залучення іноземних інвестицій, застосування державно-приватного партнерства у сфері оборони;
- недосконалим є процес фінансового забезпечення видатків на оборону в межах бюджетних програм;
- процес визначення обсягів видатків на оборону залишається недостатньо прозорим, значним є вплив суб'єктивних чинників, лобювання з боку політичних сил та відомств;
- склалася нерациональна структура видатків на оборону, за якої наразі поточні видатки становлять майже 95%, оплата праці і нарахування на заробітну плату – 43,5%, а капітальні видатки – лише 3–5%.

Для подолання зазначених негативних тенденцій у сфері фінансування національної безпеки та оборони в Україні необхідно забезпечити:

- посилення наукового супроводу фінансового забезпечення державних видатків на національну оборону;

- розвиток середньострокового планування видатків на національну безпеку та оборону;
- вдосконалення програмно-цільового бюджетування видатків на оборону в напрямку оптимізації складу та змісту бюджетних програм, конкретизації показників оцінювання;
- збільшення інвестиційної складової оборонного бюджету для забезпечення розвитку військового комплексу;
- удосконалення державного менеджменту у сфері оборони, зокрема підвищення дієвості та розвиток інструментів і методів фінансового контролю;
- формування ефективної моделі державно-приватного партнерства у галузях національної безпеки та оборони;
- залучення іноземних інвестицій для розбудови оборонного комплексу;
- забезпечення більшої прозорості у діяльності органів військового управління, що сприятиме зменшенню корупції та ліквідації тінювих схем використання публічних коштів;
- сприяння створенню громадянського контролю за формуванням і використанням видатків на оборону, станом боєготовності Збройних сил України;
- вивчення та імплементація кращого зарубіжного досвіду фінансування оборони, поступове впровадження процедур і стандартів НАТО на основі удосконалення чинної нормативно-правової бази.

Список використаних джерел

1. *Про Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020". Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015/print>*
2. *Мунтіян В. І. Оборонний бюджет: світовий досвід та можливі шляхи реформування в Україні : монографія. Національний ін-т стра-*

тегічних досліджень. Київ : Просвіта, 1996. 240 с.

3. Чеберяко О., Смаль А. Вплив макроекономічних показників на фінансування потреб оборони держави. Вісник Київського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Сер. "Економіка". 2012. № 138. С. 45–49.

4. Бегма В. М., Сверхунув О. О. Концептуальні засади стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку оборонно-промислових комплексів держав. Досвід для України : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2019. 64 с.

5. Тютюнник В. П., Горovenко В. К. Рекомендації щодо першочергових кроків Президента України у сфері оборонної реформи та розвитку Збройних сил України. Київ: НІСД, 2019. 64 с.

6. Сорока Р. С. Аналіз бюджетного фінансування національної оборони. Науковий вісник Львівського державного ун-ту внутрішніх справ. 2017. № 1. С. 267–276.

7. Карп Є.В. Структурні зміни видатків державного бюджету України на оборону. Економіка і суспільство. 2018. № 14. С. 804–810.

8. Романовська Ю. А., Урбанович В. А. Видатки на оборону: порівняльний аналіз ситуації в Україні та країнах НАТО. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 28 (2). С. 117–120.

9. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

10. Про національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

11. Статистичні збірники Міністерства фінансів України за 2012–2018 рр. URL : <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

12. Військові видатки світу зросли на 2,6%, а України – на 21%, SIPRI. URL : <https://ukrainian.voanews.com/a/vijskovi-vydatky/4895630.html>

13. Пionтківська І., Солтисьяк Р. Фіскальні підсумки 2018 року. URL : <https://ces.org.ua/budget-2018-analysis/>

14. Аналіз видатків сектору оборони в Україні: 2006–2016 роки. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. Київ, 2017. 35 с.

References

1. Pro Stratehiiu staloho rozvytku "Ukraina – 2020". Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 r. № 5/2015 [On the strategy of sustainable development "Ukraine – 2020". Decree of President of Ukraine]. (2015, January, 12). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015/print>

2. Muntian, V. I. (1996). Oboronnyi biudzheth: svitovyi dosvid ta mozhylyi shliakhy reformuvannia v Ukraini [Defense budget: world experience and possible ways of reforming in Ukraine]. Kyiv: Prosvita [in Ukrainian].

3. Cheberiaiko, O. & Smal, A. (2012). Vplyv makroekonomichnykh pokaznykiv na finansuvannia potreb oborony derzhavy [Influence of macroeconomic indicators on financing the defense needs of the state]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ser. Ekonomika – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Ser. Economy, 138, 45–49 [in Ukrainian].

4. Behma, V. M., Sverhunov, O. O. (2019). Kontseptualni zasady stratehii investytsiino-innovatsiinoho rozvytku oboronno-promyslovykh kompleksiv derzhav. Dosvid dlia Ukrainy [Conceptual bases of the strategies of investment-innovative development of the defense-industrial complexes of the states. Experience for Ukraine]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].

5. Tiutiunyk, V. P., Horovenko, V. K. (2019). Rekomendatsii shchodo pershocherhovyykh krokiv Prezydenta Ukrainy u sferi oboronnoi reformy ta rozvytku Zbroinykh syl Ukrainy [Recommendations on the first steps of the President of Ukraine in the field of defense reform and development of the Armed Forces of Ukraine]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].

6. Soroka, R. S. (2017). Analiz biudzhethnoho finansuvannia natsionalnoi oborony [Analysis of

budgetary financing of national defense. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav – Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs*, 1, 267–276 [in Ukrainian].

7. Karp, Ye. V. (2018). *Strukturni zminy vydatkiv derzhavnogo biudzhetu Ukrainy na oboronu* [Structural changes in the state budget of Ukraine defense expenditures]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and Society*, 14, 804–810 [in Ukrainian].

8. Romanovska, Yu. A., Urbanovych, V. A. (2018). *Vydatky na oboronu: porivnialnyi analiz sytuatsii v Ukraini ta krainakh NATO* [Defense expenditures: a comparative analysis of the situation in Ukraine and NATO countries]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Prychornomorsk Economic Studies*, 28(2), 117–120 [in Ukrainian].

9. *Biudzhetni kodeks Ukrainy vid 8.07.2010 r. № 2456-VI* [Budget Code of Ukraine № 2456-VI]. (2010, July, 8). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

10. *Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII* [Law of Ukraine “On National Security of Ukraine” № 2469-VIII]. (2018, June, 21). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

11. *Statystychni zbirnyky Ministerstva finansiv Ukrainy za 2012-2018 rr.* [Statistical collections of the Ministry of Finance of Ukraine of 2012–2018]. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

12. *Viiskovi vydatky svitu zrosly na 2,6%, a Ukrainy – na 21%* [World military spending are increased 2.6% and Ukraine’s military spending are increased 21%]. Available at: <https://ukrainian.voanews.com/a/vijskovi-vydatky/4895630.html>

13. Piontkivska, I., Soltysiak, R. *Fiskalni pidsumky 2018 roku* [Fiscal results of 2018]. Available at: <https://ces.org.ua/budget-2018-analysis/>

14. *Analiz vydatkiv sektoru oborony v Ukraini: 2006-2016 roky* [Analysis of defense sector expenditures in Ukraine: 2006-2016]. Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.02.2019.